

Udział kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej na Litwie, Łotwie i Estonii na tle Regionu Morza Bałtyckiego i Unii Europejskiej

Udział kobiet w sprawowaniu władzy jest tematem niezwykle powabnym naukowo. Mimo tego, badań w zakresie równouprawnienia płci w polityce jest wciąż niewystarczająco. Na gruncie europejskim powstają co prawda analizy oraz ekspertyzy w tym zakresie, ale wciąż mało badań i analiz powstaje na poziomach krajowych, regionalnych i lokalnych. Najmniej kompleksowych badań jest prowadzonych na poziomie lokalnym. Powodem może być obszerność materiału badawczego.

Małgorzata Fuszara, polska badaczka zajmująca się udziałem kobiet w polityce, dostrzega kilka istotnych kwestii dotyczących udziału kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej. Pierwszym sygnalizowanym przez nią problemem jest fakt, że kobietom jest trudniej przebijać się przez partyjną hierarchię, dlatego też mniejsze upartyjnienie szczebla lokalnego zachęca je do większej aktywności na poziomie lokalnym. Zauważa ona także, iż dane dotyczące udziału kobiet w polityce lokalnej nie są w wielu krajach tak dostępne jak w przypadku wyborów parlamentarnych (dzieje się tak m.in. w przypadku Federacji Rosyjskiej). Z uwagi na szereg przemian politycznych i tych związanych z podziałem administracyjnym⁷⁴ w Europie trudno także o pełną obserwację tendencji na przestrzeni lat w zakresie udziału kobiet w polityce lokalnej. Spostrzega ona także, że według danych, w polityce lokalnej udział kobiet jest wyższy w organach stanowiących niż w organach wykonawczych⁷⁵.

Celem niniejszego artykułu jest analiza udziału kobiet w polityce lokalnej Litwy, Łotwy i Estonii na tle Regionu Morza Bałtyckiego i Unii Europejskiej. Na samym początku rozważań konieczne jednak jest przedstawienie pewnych założeń badawczych. Przede wszystkim należy podkreślić, iż w artykule zbadano te elementy udziału kobiet w polityce lokalnej Litwy, Łotwy i Estonii, które można zestawić z danymi z Regionu Morza Bałtyckiego oraz z Unii Europejskiej. Po drugie niezbędne dla zrozumienia analizy jest także wyjaśnienie, dlaczego udział kobiet w polityce Litwy, Łotwy i Estonii warto ukazać w porównaniu do Regionu Morza Bałtyckiego i Unii Europejskiej.

Wybór takiej perspektywy do analizy wybranego zagadnienia został podyktowany kierunkiem integracji wyznaczonym przez państwa Pribałtyki po rozpadzie ZSRR. Pierwszym kierunkiem integracji był właśnie obszar Morza Bałtyckiego. W 1990 r. reaktywowano Radę Bałtycką, której jednym z celów było promowanie powrotu państw bałtyckich na arenę międzynarodową. Drugim kierunkiem integracji był kierunek europejski. Unia Europejska stała się organizacją, do której dołączenie stało się priorytetem dla państw Pribałtyki. Od rozpoczęcia

⁷⁴ Mowa tu między innymi o nowym podziale terytorialnym w Polsce- wprowadzeniu powiatów czy zmiany zakresu kompetencji gminy.

⁷⁵ M. Fuszara, *Wybory samorządowe. Kobiety we władzach lokalnych*. [w:] *Kobiety, wybory, polityka*, Warszawa 2013, s. 37-42.

negocjacji akcesyjnych (Estonia - 1997, Litwa i Łotwa - 2000), poprzez przystąpienie do UE (2004) rozpoczął się proces europeizacji tychże państw we wszystkich obszarach życia⁷⁶.

Zbadanie udziału kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej Litwy, Łotwy i Estonii na tle państw Regionu Morza Bałtyckiego (RMB) i Unii Europejskiej (UE) jest utrudnione przez niejednolity system władzy politycznej i struktury samorządu terytorialnego. W UE do określania poziomów subregionów państwowych służą jednostki NUTS, niestety podział na jednostki NUTS nie jest stały. Ponadto pewną trudnością metodologiczną jest fakt, iż nie wszystkie państwa UE posiadają struktury administracyjne na wszystkich poziomach NUTS. Regułą jest, iż poziom lokalny nie zawiera się w przedziale NUTS I-III. Dodatkowo Federacja Rosyjska ma wewnątrznie niespójny system co znacznie utrudnia rzetelne uwzględnienie jej w badaniu.

Litwa, Łotwa i Estonia na tle Regionu Morza Bałtyckiego i Unii Europejskiej

Aby analiza porównawcza udziału kobiet w polityce lokalnej Litwy, Łotwy i Estonii na tle RMB była w miarę obiektywna warto pokrótce scharakteryzować poziom lokalny w poszczególnych państwach RMB. W tabeli nr 1 przedstawiono liczbę i nazwy gmin podstawowych jednostek administracyjnych w poszczególnych państwach RMB.

Tabela nr 1. Szczebel lokalny w państwach Regionu Morza Bałtyckiego

Państwo	Szczebel lokalny
Niemcy (federacja)	16068 gmin (Gemeinden)
Dania (p. unitarne)	99 gmin (kommuner)
Estonia (p. unitarne)	227 gmin
Finlandia (p. unitarne)	432 gminy (kunta)
Litwa (p. unitarne)	60 gmin
Łotwa (p. unitarne)	444 gminy wiejskie (pagasts) i 26 gmin połączonych (novads)
Polska (p. unitarne)	2478 gmin wiejskich i miast o statusie korporacji terytorialnych
Szwecja (p. unitarne)	290 gmin (kommuner)
Norwegia	358 gmin (kommuner)

⁷⁶ Patrz szerzej: M. Szulc, *Wpływ geopolityki na politykę zagraniczną i politykę bezpieczeństwa Litwy, Łotwy i Estonii po roku 1990*, [w:] *Polityka zagraniczna państw Europy Środkowej i Wschodniej na przełomie XX i XXI wieku. Ujęcie geopolityczne*, Warszawa 2013, s.189-200.

Federacja Rosyjska (federacja)	jednostki municipalne ⁷⁷
-----------------------------------	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Decentralizacja w krajach Unii Europejskiej, Komitet Regionów, Unia Europejska, Bruksela styczeń 2005*; J. Zieliński, *Samorząd Terytorialny w Federacji Rosyjskiej, Kwartalnik KES Studia i Prace, nr 1/2010, za: <http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KES/czasopisma/kwartalnik/Documents/JZ%2025.pdf>, (30.10.2018)*.

Warto także wyjaśnić znaczenie terminu Region Morza Bałtyckiego (RMB). Według definicji jest to obszar obejmujący określoną liczbę państw, subregionów tychże państw oraz organizacji działających w akwenie Morza Bałtyckiego, które są połączone geograficznie oraz poprzez wzajemne współzależności. Państwa o których mowa, to państwa leżące nad Bałtykiem oraz te, których odpływy mają swoje ujście w Bałtyku. Niezwykle istotnym czynnikiem stanowiącym o bałtyckości państwa, regionu lub poziomu lokalnego jest element wzajemnej współzależności podmiotów i ich aktywność w RMB. Z perspektywy państw mówimy głównie o udziale 10 państw, które są aktywnymi aktorami regionalnymi (Polska, Niemcy, Dania, Szwecja, Finlandia, Norwegia, Litwa, Łotwa, Estonia i Rosja). Nie całe państwa utożsamiają się jednak z wartościami RMB. Dlatego też badając RMB analizie poddajemy w znacznej mierze aktywność regionów nadmorskich, ich społeczności lokalnych oraz organizacji regionalnych.⁷⁸ Niestety pewną trudnością metodologiczną, ze względu na niską dostępność danych, okazała się analiza udziału kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej w Federacji Rosyjskiej⁷⁹.

Porównując sytuację na Litwie, Łotwie i Estonii do RMB warto scharakteryzować ten obszar i zauważyć, iż nie jest on obszarem jednolitym. Biorąc pod uwagę czynniki społeczne i ekonomiczne można zauważyć, iż występuje w nim szereg różnic pomiędzy społeczeństwami, a co za tym idzie także pomiędzy społecznościami lokalnymi. Dane Eurostatu wskazują znaczne zróżnicowanie ekonomiczne państw regionu. W 2001 r. najsłabszymi ekonomicznie państwami regionu były państwa bloku wschodniego. Ich PKB per capita było co najmniej połowę niższe od pozostałych państw (w odniesieniu do średniej UE). PKB per capita, najsłabszego z nich, tj. Łotwy wynosi 39% średniej UE. Do roku 2011 państwa te zwiększyły swoje PKB względem średniej unijnej (Litwa z 42% do 72%, Łotwa z 39% do 64%, Estonia z 47% do 71%, Polska z 48% do 67%). Pozostałe państwa w 2011 r. znacznie przekroczyły unijną średnią PKB na jednego mieszkańca. Różnice społeczne można zauważyć obserwując np. przyrost naturalny w państwach RMB. W latach 2000-2009 w zaobserwowano spadek przyrostu naturalnego oraz postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Dodatni przyrost w roku 2009 miały: Dania, Finlandia, Szwecja, Polska, Norwegia oraz Łotwa. Warto zwrócić uwagę czy będzie możliwe powiązanie tych różnic z udziałem kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej w poszczególnych państwach RMB⁸⁰.

Najwyższą formą sprawowania władzy lokalnej jest pełnienie funkcji jednoosobowej władzy wykonawczej. W Polsce jest to sprawowanie funkcji wójta, burmistrza czy prezydenta. Osoba na takim stanowisku ma najwyższy mandat do sprawowania władzy. Dlatego też bardzo ważne jest zbadanie liczby kobiet pełniących taką funkcję w społecznościach lokalnych w RMB. Jak już wcześniej zaznaczono o bałtyckości społeczności lokalnej świadczy m.in. ich przynależność do organizacji regionalnych czy poczucie tożsamości z RMB. W związku z

⁷⁷ Liczba jednostek w całej Federacji Rosyjskiej jest nieistotna dla przeprowadzanej analizy, dlatego, że jedynie obwód kaliningradzki i St. Petersburg są aktywne w RMB, a cała FR zbyt różnorodna i rozległa.

⁷⁸ Patrz szerzej: M. Szulc, *Polityka Unii Europejskiej wobec Regionu Morza Bałtyckiego. Podejście makroregionalne i wielopoziomowe*, Toruń 2019.

⁷⁹ P. Dzieciński, *Regiony jako jednostki geopolityczne w skali świata i Europy*, [w:] *Regiony Europy*, Toruń 2009, s. 29.

⁸⁰ Za: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (30.10.2018).

powyższym zasadne jest zbadanie tych miast i gmin, które się zrzeszają w organizacjach bałtyckich⁸¹.

W celu dokonania próby porównania udziału kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej w bałtyckich społecznościach lokalnych do udziału kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej we wszystkich społecznościach lokalnych państw leżących nad Bałtykiem dokonano analizy miast zrzeszonych w organizacji miast RMB jaką jest Związek Miast Bałtyckich (UBC- Union of Baltic Cities).

Organizacja powstała w 1991 r. skupia obecnie 78 miast bałtyckich z wszystkich 10 państw regionu. W organizacji najwięcej jest miast szwedzkich (15). Dość wysoka jest także liczba polskich (14) i fińskich miast (12). Nieco mniejsza jest reprezentacja miast estońskich (10), litewskich (8) i łotewskich (7). Najmniejsza natomiast jest reprezentacja miast niemieckich (4), duńskich (4), norweskich (3) i rosyjskich (1)⁸².

Mapę miast skupionych w UBC przedstawia mapa nr 2.

Mapa nr 2. Miasta skupione w Związku Miast Bałtyckich.

źródło: www.ubc.net, (30.10.2018).

Przeprowadzona analiza wykazała, iż kobiet, które zasiadają na stanowiskach odpowiadających stanowisku wójta/burmistrza/ prezydenta jest wśród miast członkowskich organizacji jedynie 10. Przedstawiono je w tabeli nr 2.

Tabela nr 2. Kobiety sprawujące władze w miastach członkowskich UBC

Państwo i miasto	Imię i nazwisko kobiety pełniącą funkcję burmistrza lub odpowiednią
Polska	
Mielno	Olga Roszak- Pezała
Słupsk	Krystyna Danilecka-Wojewódzka
Dania	
Estonia	
Finlandia	

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² Za: www.ubc.net (30.10.2018).

Mariehamn	Barbara Heinonen
Pori	Aino-Maija Luukkonen
Turku	Minna Arve
Niemcy	
Bergen auf Rügen	Anja Ratzke
Łotwa	
Litwa	
Norwegia	
Bergen	Marte Mjøs Persen
Szwecja	
Linköping	Helena Balthammar
Malmo	Katrin Stjernfeldt Jammeh
Växjö	Anna Tenje

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ubc.net, (30.10.2018).

Powyższe dane pokazują, iż udział kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej w miastach zrzeszonych w UBC wynosi niespełna 13%. Co jest wynikiem znacznie poniżej wartości, którą uznaje się za masę krytyczną. Warto zwrócić uwagę, iż nawet wśród miast szwedzkich (których łącznie w organizacji jest 15) na czele władzy lokalnej stoją tylko 3 kobiety, co daje nam 20% udziału kobiet na najwyższym stanowisku w lokalnej hierarchii. Wartość ta jest także poniżej średniej unijnej, która według danych Europejskiego Instytutu ds. równości kobiet i mężczyzn w 2017 r. wyniosła 14,9%.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na kobiety, którym udało się objąć stanowisko burmistrza czy prezydenta miasta (w zależności od nazewnictwa). Niestety nie wszystkie udostępniają o sobie informacje na stronach oficjalnych lub w serwisach internetowych. Wśród pań wymienionych w tabeli są kobiety, które piastują tę funkcję po raz pierwszy jak i te sprawujące ją po raz kolejny. I tak na przykład Olga Roszak- Pezala, wójt Mielnia rozpoczęła swoją 3 kadencję. Druga z Polek w zestawieniu pełni swoją funkcję po raz pierwszy, ale od 2014 r. sprawowała funkcję zastępcy prezydenta Słupska. Pani Aino-Maija Luukkonen pełni swoją funkcję od 2004 r., Katrin Stjernfeldt Jammeh od 2013 r. Helena Balthammar od 2014 r., Barbara Henoineni, Marte Mjøs Persen i Anja Ratzke od 2015 r., a p. Mina Arve od 2017r. Z punktu widzenia powyższej analizy niepokojącym jest fakt, iż w miastach Litwy, Łotwy i Estonii, które angażują się we współpracę bałtycką na poziomie lokalnym we władzy wykonawczej nie sprawuje żadna kobieta.

Analiza porównawcza przeprowadzona jedynie na tle RMB nie byłaby pełną analizą porównawczą. Warto wobec tego prześledzić udział kobiet w polityce na różnych poziomach władzy całej UE. Europejski Instytut ds. równouprawnienia kobiet i mężczyzn monitoruje postępy w osiągnięciu równowagi płci we władzy politycznej w UE. Z uwagi na fakt, że zarówno Litwa, Łotwa i Estonia, jak i 8 na 10 państw RMB jest członkiem UE dane te dają nam też informacje oraz tło do dalszych analiz. Na poniższym wykresie przedstawiono zmianę w udziale kobiet w procesie podejmowania decyzji na różnych poziomach władzy w UE w przedziale czasowym od 2003- 2015.

Wykres 1. Postępy w osiągnięciu równowagi płci we władzy politycznej w UE-28, lata 2003-2015

Źródło: *Równouprawnienie płci w podejmowaniu decyzji politycznych*, Europejski Instytut ds. równości kobiet i mężczyzn, za: http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/2016.1523_mh0116064pln_pdfweb_20170511095722.pdf (30.10.2018).

Według raportu „Równouprawnienie płci w podejmowaniu decyzji politycznych” masą krytyczną, jeśli chodzi o udział w sprawowaniu władzy, jest próg 30%. Wartości od 40% do 60% określone są stanem równowagi płci. Analizując powyższy wykres warto zwrócić uwagę, iż do roku 2015 na żadnym poziomie sprawowania władzy w UE udział kobiet nie przekroczył strefy równowagi płci. Najbliżej tej strefy był udział kobiet w sprawowaniu władzy w Parlamencie Europejskim (37%). Najgorzej sytuacja przedstawiała się w parlamentach krajowych i w rządach krajowych, gdzie udział kobiet w procesie podejmowania decyzji nie przekroczył masy krytycznej⁸³. Na tym tle udział kobiet w sprawowaniu władzy na poziomie parlamentów regionalnych (33%) i zgromadzeń lokalnych (35%) nie prezentuje się negatywnie. Biorąc jednak pod uwagę fakt, iż to kobiety są najbardziej aktywne w życiu społecznym społeczności lokalnych, to wynik ten już zadowalający nie jest.

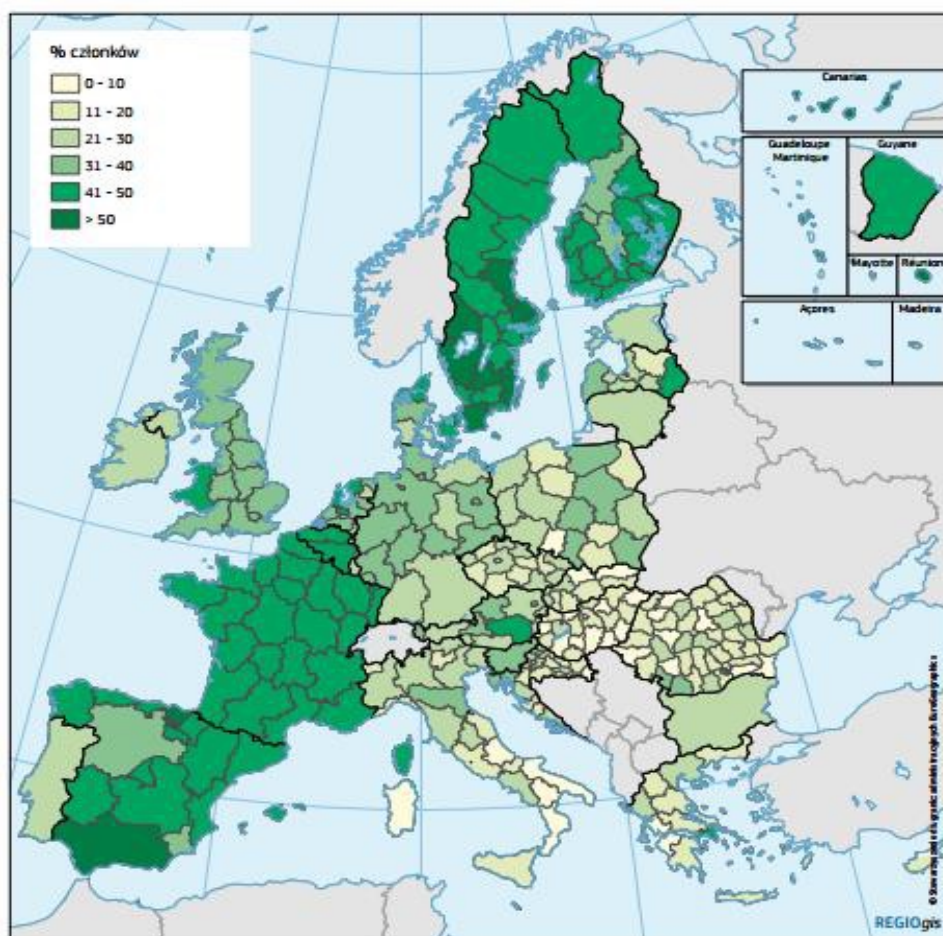
Raport *The World's Women 2015* podaje, że w całej UE wyższa jest reprezentacja kobiet w radach miast czy gmin niż tych piastujących stanowisko burmistrza. W całej UE w 2013 r. reprezentacja kobiet na stanowisku burmistrza lub przewodniczącej rady miasta czy gminy wynosiła jedynie 14%. Państwem znacząco wyróżniającym się w Europie jest Szwecja, gdzie udział kobiet piastujących te wyższe funkcje władzy lokalnej przekroczył w 2015 r. 30%⁸⁴.

Patrząc na udział kobiet w zgromadzeniach regionalnych (mapa nr 1) można zauważyć znaczne różnice pomiędzy udziałem procentowym kobiet w tych zgromadzeniach w poszczególnych państwach UE.

⁸³ Głównym powodem może być tu wspomiane już wysokie upartyjnienie wyborów do parlamentów krajowych.

⁸⁴ *The world's women 2015* Raport, za: https://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/worldswomen2015_repowrt.pdf (30.10.2018).

Mapa nr 1 Kobiety w zgromadzeniach regionalnych w Europie.

Źródło: Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn, WCB, DG REGIO

Według danych z 2017 roku wyróżnia się kilka skrajnych przypadków. W 5 regionach UE: w Basilicata we Włoszech, trzech węgierskich regionach NUTS-3 oraz w Alba w Rumunii, w zgromadzeniu regionalnym nie ma ani jednej kobiety. Powyższe informacje są zatrważające. Optymizmem jednak napawa fakt, iż w 17 zgromadzeniach regionalnych UE (czterech hiszpańskich, czterech francuskich i dziewięciu szwedzkich) udział kobiet przekracza 50%. Warto pamiętać, iż udział kobiet na niższych poziomach władzy przekłada się na ich udział w polityce na wyższych poziomach. Dzieje się tak z uwagi na fakt, iż najłatwiej zacząć karierę polityczną na poziomie lokalnym i regionalnym⁸⁵.

Na powyższej mapie można także zaobserwować różnice pomiędzy poszczególnymi państwami i ich subregionami z RMB. Dysproporcje są niezaprzeczalne. W szczególności w zestawieniu ze Szwecją i Finlandią parlamenty regionalne pozostałych państw i udział kobiet w ich gremiach lokalnych wypada słabo. Tylko w Szwecji udział kobiet w zgromadzeniach regionalnych przekracza 50%. Zarówno w Polsce, w Niemczech i w Danii udział kobiet w zgromadzeniach regionalnych nie przekracza 40%. Jeśli zaś chodzi o państwa Północnej Ameryki to warto zwrócić uwagę, że w jednym z łotewskich regionów 40% udział kobiet w polityce został przekroczony. Niestety Litwa i Estonia nie zostały one uwzględnione w badaniu. Reasumując

⁸⁵ *Panorama*, 2017, nr 63, za:

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag63/mag63_pl.pdf (30.10.2018).

regiony niemieckie, polskie, duńskie, a także łotewskie charakteryzują się znacznie niższymi udziałem kobiet w zgromadzeniach regionalnych niż regiony szwedzkie i fińskie⁸⁶.

Z uwagi na utrudniony dostęp do bardziej szczegółowych danych warto zbadać udział kobiet w polityce lokalnej biorąc pod uwagę państwa RMB jako całość. Dane statystyczne dotyczące równouprawnienia kobiet i mężczyzn gromadzi Europejski Instytut ds. równości kobiet i mężczyzn (EIGE- European Institute for Gender Equality). Ich bazy danych zawierają zarówno liczbę kobiet w zgromadzeniach lokalnych jak i tych pełniących funkcję burmistrza lub jego odpowiednika decyzyjnego w europejskich społecznościach. Baza zawiera dane od 2011 r. do roku 2017. Aby było możliwe zaobserwowanie pewnych, choć szczytkowych zmian w powyższym zakresie analizie poddano dane z roku 2011 oraz 2017 r. Niestety baza nie zawiera informacji dotyczących Rosji.⁸⁷

Jak już wcześniej to było możliwe do zaobserwowania na innych poziomach władzy, tak i na poziomie władz lokalnych największy udział kobiet w polityce na badanym obszarze możemy zaobserwować w Szwecji. Co ważne w okresie czasu 2011-2017 liczba kobiet w polityce lokalnej w Szwecji wzrosła. W 2017 r. kobiety stanowiły 36,9 % wszystkich burmistrzów lub liderów rad miejskich lub ich odpowiedników, co dało wzrost o 6,1 punktu procentowego w porównaniu z rokiem 2011. W przypadku udziału kobiet w zgromadzeniach lokalnych to udział kobiet w tych ciałach przedstawicielskich wyniósł 43%⁸⁸. Co ciekawe, wynik % nie uległ zmianie nawet wówczas, gdy zmniejszeniu uległa ogólna liczba radnych⁸⁹.

Drugim państwem w RMB z najwyższym odsetkiem udziału kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej jest Finlandia. W tym przypadku liczba kobiet zasiadających w zgromadzeniach lokalnych wyniosła w 2017 r. 39% członków tych izb (w porównaniu z rokiem 2011 nastąpił wzrost z 36,7%). Wynik ten jest poniżej równowagi płci, ale jego wzrost i zbliżanie się do wartości 40% jest pozytywnym zjawiskiem. Niestety udział kobiet w sprawowaniu władzy wykonawczej jest znacznie niższy niż w Szwecji i wynosi zaledwie 21,4% (choć tu także odnotowano wzrost z 16,1% w 2011 r.)⁹⁰.

Wynik 39% udziału kobiet w parlamentach lokalnych w 2017 r. odnotowała także Norwegia. W zestawieniu z Finlandią znacznie lepiej wypada jednak liczba kobiet sprawujących urzędy burmistrza czy też przewodniczącego zgromadzeń lokalnych. Wartość ta, w 2017 r. bardzo zbliżyła się do wartości krytycznej i wyniosła 28% (w zestawieniu z rokiem 2011 nastąpił wzrost z 22,6 %). Jeśli zaś chcielibyśmy porównać wartości liczbowe to przez 6 badanych lat liczba kobiet na badanych stanowiskach wzrosła z 97 kobiet na 120⁹¹.

Stosunkowo wysokie wartości udziału kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej osiągnęła także Łotwa⁹². Udział kobiet w zgromadzeniach lokalnych przekroczył 30% i wyniósł 31,3%, zaś kobiety piastujące stanowiska burmistrza stanowiły 24,4% wszystkich osób na tym stanowisku. Mimo dość dużego udziału kobiet w polityce lokalnej na Łotwie, niepokoić może spadek udziału kobiet w zgromadzeniach lokalnych. W 2011 r. kobiety stanowiły 35,8 % wszystkich członków izb lokalnych, wartość ta była bliska wartości równowagi płci, dzisiejsza wartość jest niestety bliżej tzw. masy krytycznej niż równowagi płci. Co ciekawe na Łotwie

⁸⁶ Dane z Litwy i z Estonii niestety z uwagi na brak odpowiednich poziomów NUTS pokrywających się z jednostkami administracyjnymi nie mogą być poddane szczegółowej ocenie. Użyty dla całego terytorium tych państw kolor wskazuje, iż udział kobiet w polityce mieści się w przedziale 11-20%.

⁸⁷ Za: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs> (30.10.2018).

⁸⁸ Drogę do tak wysokiego udziału kobiet w polityce szwedzkiej analizuje A. Frączek w artykule Miejsce kobiet w życiu społeczno-politycznym Szwecji, za: http://www.gwsh.gda.pl/uploads/oryginal/4/3/47c45_studia_VI_fraczek.pdf (30.11.2018).

⁸⁹ Za: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs> (30.10.2018).

⁹⁰ *Ibidem*.

⁹¹ *Ibidem*.

⁹² Powyższe dane wskazują, że nawet państwa Pribałtyki nie są już jednorodne i można już zaobserwować pomiędzy nimi pewne różnice.

zwiększyła się liczba kobiet na stanowiskach przewodniczących zgromadzeń czy piastujących funkcje wykonawcze, wzrósł z wartości 20,2 % do wartości 24,4%⁹³.

Państwem z RMB, które przekracza tzw. masę krytyczną udziału kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej w radach miast jest także Estonia. Pozytywnym przejawem jest to, że wartość ta uległa zmianie z wartości 29% do wartości 31%. Niestety znacznie gorzej sytuacja się prezentuje w przypadku kobiet na samodzielnych stanowiskach w polityce lokalnej. Udział kobiet w ogólnej liczbie wójtów wyniósł jedynie 12,8% (27 kobiet)⁹⁴.

Parlamenty lokalne pozostałych państw RMB nie przekroczyły masy krytycznej tj. 30%. W Danii udział kobiet w liczbie członków parlamentów lokalnych wyniósł 28% i spadł z 31%. W Niemczech udział kobiet wyniósł 21% (choć nastąpił wzrost z 19,1%). Kobiet w parlamentach lokalnych na Litwie w 2017 r. było zaledwie 24,9% (a i tak wartość ta od 2011 r. wzrosła)⁹⁵.

Analizując z tej perspektywy Polki i ich aktywność w radach miast i gmin to można zauważyć, że udział kobiet w polityce lokalnej⁹⁶ jest niewyróżniający się spośród innych państw RMB. Wynik 27,4% choć nie należy do najlepszych w regionie, to daje perspektywę przekroczenia progu masy krytycznej w przyszłości, tym bardziej, iż wynik ten poprawił się w stosunku do roku 2011⁹⁷.

Niestety znaczne niższe wartości pojawiają się, gdy analizujemy liczbę kobiet, które piastują funkcje wykonawcze (wójt/ burmistrz/ prezydent i ich odpowiedniki w poszczególnych państwach) oraz funkcje przewodniczącej parlamentów regionalnych. W tym przypadku najniższe wartości odnotowały: Litwa (2017 - 8,3%), Niemcy (2017 - 8,9%) oraz Polska (2017 - 10,7 %). Wartości bliższe średniej państw unijnych osiągnięto w: Danii (2017 - 11,2%) i w Estonii (2017- 12,8%). Państwa, w których udział kobiet sprawujących władzę lokalną jest na wyższym poziomie omówiono powyżej. W zestawieniu z rokiem 2011 r. szczególnie zwraca uwagę Dania, w której udział kobiet piastujących lokalne stanowiska polityczne spadł (z 14,3%). Spadek udziału kobiet piastujących omawiane funkcje także można zaobserwować w Niemczech (z wartości 11,3%). W przypadku Estonii można zaobserwować pewien wzrost (z wartości 10,6%). Polska i Litwa, mimo, iż są to państwa o najniższym udziale kobiet na stanowisku burmistrza to w obu przypadkach można zaobserwować wzrost liczby kobiet na ww. stanowiskach (Polska – z 9%, Litwa – z 6,7%)⁹⁸.

Zakończenie

Powyższa analiza miała na celu zbadać aktywność kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej na Litwie, Łotwie i w Estonii na tle RMB i Unii Europejskiej. Podczas badania okazało się, że odniesienie się do całego RMB jest dość utrudnione poprzez ograniczony dostęp do danych z Federacji Rosyjskiej. Sprawdzenie osób sprawujących władze w miastach aktywnych w regionie tj. Petersburgu i Kaliningradzie wykazało, że funkcje mera miast sprawują tam mężczyźni. Badanie pozostałych państw RMB oraz państw UE i ich społeczności lokalnych wykazało duże dysproporcje pomiędzy nimi. Jednocześnie okazało się, że mimo dość dużego udziału kobiet w parlamentach lokalnych Szwecji, Norwegii i Finlandii to wciąż średni udział kobiet będących członkiniami parlamentów lokalnych państw RMB (31,7 %) jest niższy niż średnia UE (32,1%). Wyższa od średniej unijnej (14,09%) jest za to liczba kobiet sprawujących

⁹³ Za: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs> (30.10.2018).

⁹⁴ *Ibidem*.

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ Więcej o udziale kobiet w polityce lokalnej w Polsce można przeczytać w analizie A. Łukasik- Tureckiej, Kobiety w jednostkach samorządu terytorialnego w dobie debaty nad parytetami i kwotami, za: https://www.kul.pl/files/852/media/RNS/pdf-y/2013/2013_1-lukasik-turecka.pdf (30.11.2018).

⁹⁷ Za: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs> (30.10.2018).

⁹⁸ *Ibidem*.

funkcje burmistrza bądź przewodniczącej zgromadzenia lokalnego (18,07%). Niestety analiza miast zrzeszonych w UBC wykazała, że w miastach zrzeszonych w organizacji odsetek kobiet wciąż jest niższy niż średnia UE.

Udział kobiet w polityce lokalnej Litwy, Łotwy i Estonii nie jest obecnie na zadowalającym poziomie. Żadne z tych państw, mimo wielu różnic pomiędzy nimi, nie osiągnęło tego co najlepsze z państw RMB (Szwecja, Norwegia i Finlandia), a także tego co najlepsze europejskie regiony.

Nie mniej jednak obecność tak silnych państw jak Szwecja, Norwegia i Finlandia pozwala wyrazić nadzieję, iż dzięki współpracy i wymianie doświadczeń liczba kobiet w sprawowaniu władzy lokalnej na Litwie, Łotwie i w Estonii oraz w RMB będzie rosła w kolejnych latach.

Streszczenie:

Udział kobiet w sprawowaniu władzy jest tematem niezwykle powabnym naukowo. Mimo tego, badań w zakresie równouprawnienia płci w polityce jest wciąż niewystarczająco. Na gruncie europejskim powstają co prawda analizy oraz ekspertyzy w tym zakresie, ale wciąż mało badań i analiz powstaje na poziomach krajowych, regionalnych i lokalnych. Najmniej kompleksowych badań jest prowadzonych na poziomie lokalnym. Dlatego celem artykułu jest przeanalizowanie sytuacji kobiet w takich państwach jak: Litwa, Łotwa Estonia – uwzględniając przy tym tło sytuacji w regionie Morza Bałtyckiego i Unii Europejskiej.

Słowa klucz:

Kobiety, Litwa, Łotwa, Estonia, władza lokalna, UE

Keywords:

Women, local governments, EU

Bibliografia:

1. *Decentralizacja w krajach Unii Europejskiej*, Komitet Regionów, Unia Europejska, Bruksela styczeń 2005.
2. Dzieciński P., *Regiony jako jednostki geopolityczne w skali świata i Europy*, [w:] *Regiony Europy*, Toruń, 2009.
3. Frączek A., *Miejsce kobiet w życiu społeczno-politycznym Szwecji*, za: http://www.gwsh.gda.pl/uploads/oryginal/4/3/47c45_studia_VI_fraczek.pdf (30.11.2018).
4. Fuszara M., *Wybory samorządowe. Kobiety we władzach lokalnych*. [w:] red. M. Fuszara, *Kobiety, wybory, polityka*, Warszawa 2013.
5. Łukasik- Turecka A., *Kobiety w jednostkach samorządu terytorialnego w dobie debaty nad parytetami i kwotami*, za: https://www.kul.pl/files/852/media/RNS/pdf-y/2013/2013_1-lukasik-turecka.pdf (30.11.2018).

6. *Panorama*, nr 63, 2017
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag63/mag63_pl.pdf (30.11.2018).
7. *Równouprawnienie płci w podejmowaniu decyzji politycznych*, Europejski Instytut ds. równości kobiet i mężczyzn
http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/2016.1523_mh0116064pln_pdfweb_20170511095722.pdf (30.11.2018).
8. Szulc M., *Polityka Unii Europejskiej wobec Regionu Morza Bałtyckiego. Podejście makroregionalne i wielopoziomowe*, Toruń, 2019.
9. Szulc M., *Wpływ geopolityki na politykę zagraniczną i politykę bezpieczeństwa Litwy, Łotwy i Estonii po roku 1990*, [w:] *Polityka zagraniczna państw Europy Środkowej i Wschodniej na przełomie XX i XXI wieku. Ujęcie geopolityczne*, J. Tymanowski (red.), Warszawa 2013, s.189-200.
10. *The world's women 2015 Report*,
https://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/worldswomen2015_report.pdf
 (30.10.2018).
11. Za: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (30.10.2018).
12. Za: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs> (30.10.2018).
13. Za: www.ubc.net (30.10.2018).
14. Zieliński J., *Samorząd Terytorialny w Federacji Rosyjskiej*, Kwartalnik KES Studia i Prace, nr 1/2010, za:
<http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KES/czasopisma/kwartalnik/Documents/JZ%2025.pdf>
 (30.11.2018).